

Maa- ja metsätalousministeriölle
jari.leppa@mmm.fi

- Asia: Tenovarren alkuperäisten asukkaiden oikeus elannon hankkimiseen ja perinteiseen asumiseen perustuva oikeusasema
- Viite: *Tenon kalastussopimuksen vaikutukset* alkuperäisten asukkaiden ja näiden jälkeläisten elannon hankkimiseen

Sen johdosta, että **minua ei ole kutsuttu haastateltavaksi asiassa, joka koskee minuakin henkilökohtaisesti**, esitän huomioon otettavaksi seuraavaa:

Kuulemani mukaan Norjan valtio on ilmoittanut irtisanovansa Tenojoen kalastussopimuksen 2017 siitä syystä, että Suomen valtio on sopimukseen kirjauttanut vastoin sopimusosapuolen nimenomaista suostumusta uuden kalastajaryhmän, jolla ei ole ollut kalastusoikeutta aikaisempien Tenojoen kalastussopimusten nojalla. Kysymys on niin sanotuista Suomen valtaväestöön kuuluvista mökkiläisistä, jotka ovat ostaneet Tenojoelta maata vapaa-ajan tai sijoittamisen tarkoituksessa, mutta eivät alkuperäisen vähemmistökansan elannon hankkimisen tarkoituksessa.

Kyseinen ns. mökkiläisten kalastusoikeus perustuu vuonna 1995 säädettyyn kiinteistönmuodostuslakiin, joka lajittelee kiinteistöt muodollisesti osakkuusluvun pohjalta, mutta ei kiinteistön muodostamisperusteen pohjalta, niin kuin eduskunnan vuonna 1976 pohjoisten vesialueiden kalastusoikeuteen ottama kanta edellyttäisi.

Vuoden 1989 Tenojoen kalastussääntö perustuu eduskunnan kantaan, jonka mukaan kalastusoikeus on saamelaisen alkuperäiskansan etu pohjoisilla vesialueilla, ja ko. sopimuksen perusteella verkko- ja patopyynti (kiinteistökohtainen elannon hankkiminen) on vakinaisesti Tenojoen laaksossa asuvan ja suoraan häneltä perineen oikeus. Sana suoraan viittaa siihen, että kysymys on saamelaisista alkuperäisasukkaista, sillä muita kuin saamelaisia ”suoria” perillisiä tuolloin ei vielä ollut. Valtaväestön vapaa-ajan vieton tarkoituksessa tehtyjen maakauppojen määrä alkoi kasvaa ja maanmittauslaitos muutti kalastusoikeuden syntymistä koskevaa

tulkintaansa kiinteistönmuodostuslain 1995 mukaiseksi.

Kiinteistönmuodostuslaki on säädetty vasta vuonna 1995, joten norjalaisen osapuolen kritiikki kohdistuu implisiittisesti Suomen valtion saamelaisten oikeuksia kolonialisoivaan lainsäädäntöön ja on hyvin aiheellinen. Siitä, onko vuoden 1989 sanamuodolla ”Tenon laaksossa vakinaisesti asuva” jo ollut tarkoitus riistää saamelaisten subjektiiviset elannon hankkimisen kalastusoikeudet, joita verkko- ja patopyynti kiistämättä ovat, ja jakaa ne valtaväestön huvikalastajillekin, ei ole suoranaista näyttöä. Saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien riistämisyrittämisistä on kirjallista näyttöä vuodelta 1997 (allekirjoittajina mm. Harri Holkeri ja Esko Aho). Siis ajalta, jolloin kiinteistönmuodostuslaki oli vasta tullut voimaan.

Myös ”kalastusedun” (asuttamisperusteiset uudistilat) ja ”kalastusoikeuden” (ikäikäiseen perinteiseen asumiseen perustuvat kalastustilat) kiinteistöoikeudellisen eron häivyttäminen isojaon ja vesipiirirajankäynnin yhteydessä näyttää vähintäänkin tarkoitushakuiselta. Tuon kiinteistöoikeudellisen eron säilyttämiseksi tehdyt muutoksenhaut ovat kaikuneet kuuroille korville aina Korkeinta Oikeutta myöten. Taho ei ole sallinut edes muutoksenhakuoikeutta. Oikeusvaltioperiaate ei ole toiminut saamelaisten maa-oikeuksien osalta.

Saamani tiedon mukaan raportti ”Tenojoen kalastussopimuksen vaikutukset” ei puutu asiakirjanäyttöperusteisten saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien heikentämiseen, puhumattakaan siitä, että **suomalainen valtaväestö on kalastusopimuksella 2017 saatettu yhdenvertaiseksi saamelaisen vähemmistön kanssa saamelaisten subjektiivisen elannon hankkimisen alkuperäiskansaoikeuden suhteen.**

Tenojoen kalastustilojen, siis saamelaisten vero- ja perintömaista rekisteröityjen tilojen asukkaiden kalastusoikeus on elannon hankkimisen ihmisoikeus, eikä mikään asuttamis-, elinkeino- tai pyyntikulttuuriperusteinen oikeus, jollaisiin perustuvat asutus-, poro- ja luontaistilat.

Vaadin, että vuoden 1995 kiinteistönmuodostuslain nojalla muodostetut uudet kalastajaryhmät poistetaan Norjan kanssa solmittavasta korjatusta rajavesisopimuksesta ja säilytetään vuoden 1989 tarkoittamat kalastajaryhmät muuttaen ne vastaamaan molempien maiden historiallisia käytäntöjä. Tenojoen laaksossa vakinaisesti asuvien saamelaisten kalastustilojen kalastusoikeudet ja saamelaisten uudistilojen (maatalous elinkeinona) kalastusetu vastaavat Norjassa vallitsevia oikeuksia ”luossabreava” (kalastusoikeus) ja maataloutta elinkeinonaan harjoittavan kalastusetu.

Lopuksi:

Väärinkäytöstä muistuttavana näyttäytyy vuoden 1991 Tenojoen kalalakorvauslain soveltaminen. Kiinteistönomistajille maksetaan korvauksia, myös valtaväestöön kuuluville siitä huolimatta, että vuoden 1989 kalastussäännöstä tietoisina ovat ostaneet maata, johon Tenon kalastussäännön nojalla ei saanut kalastusoikeutta. (Huom! Oikeuskansleri Risto Leskinen: Kalastusoikeutta Tenojokeen ei saa vastaisuudessakaan /Lapin Kansan v. 1982.

Siitä huolimatta, että huvilatonttien ostajat ovat tienneet, ettei kalastusoikeutta ole eikä vastaisuudessakaan tule ja siitä huolimatta, etteivät huvilatontin ostajat ole menettäneet Tenojoen kalastussäännön muutosten takia kalastusmahdollisuuksia pato- ja verkkopyynnin osalta, huvilatonttien omistajille maksetaan maanmittaustoimiston mukaan korvauksia samoin perustein kuin niille saamelaisille, joiden ruoan hankkimista on Tenojoen kalastussopimuksilla rajoitettu ja jopa eliminoitu.

Kun oletan, etteivät poliittiset päättäjät ole tietoisia säätämiensä lakien soveltamisen seurauksista, ja kun oletan, etteivät poliittisesti motivoituneiden työryhmien ja meidän saamelaisten alkuperäisasukkaiden elannon hankkimista koskevat intressit kohtaa, niin pyydän palauttamaan mieleen oikeusministeri Leena Luhtasen 24.10.2006 lausunnon veromaiden saamelaisten vaatimusten kuulemiseksi, ja sen perusteella otettavaksi vaatimukset huomioon niin kuin ne on tuomioistuimissa 1800-luvulla vahvistettu.

Spárasulnjárga 22.01.2020

Arvi Hagelin, kalastajasaamelainen ja eläkeläinen

Osoite: Tenontie 3882, 99980 Utsjoki
E-mail: arvi.hagelin@gmail.com
Puhelin: 0505348147

Tiedoksi: Kansanedustajat
juha-pekka@akordi.fi